

GÖTEBORGS UNIVERSITET

På vilket sätt anser lärarna att de motiverar sina elever till att lära sig läsa?

- en undersökning grundad på intervjuer -

Amra Durmic

Examensarbete i LAU370

Handledare: Rauni Karlsson

Examinator: Anne Dragemark – Oscarson

Rapportnummer: VT10-2611-076

Förord

Under min lärarutbildning har jag läst en kurs om barns skriftspråkslärande. Genom denna kurs fick jag inspiration till att vilja utveckla mina kunskaper om läsinlärandet och se hur just detta lärande fungerar ute i den reella verksamheten. Under undersökningens gång har jag berikats med kunskaper och erfarenheter från lärarna, handledaren och litteraturen som jag läst och valt att ta del av i min forskning. Jag har haft en ständig kontakt med min handledare Rauni Karlsson som har ställt upp då jag varit i behov av hennes hjälp. Jag vill därför tacka henne för all hennes engagemang och inspiration. Dessutom vill jag tacka de tre lärare i Göteborg som har ställt upp på mina intervjuer och gjort mina frågor möjliga att besvara.

Göteborg 21 maj 2010

Amra Durmic

Abstract

Examensarbete inom lärarutbildningen

Titel:	På vilket sätt anser lärarna att de motiverar sina elever till att lära sig läsa?
Författare:	Amra Durmic
Termin och år:	VT10
Kursansvarig institution:	Sociologiska institutionen
Handledare:	Rauni Karlsson
Examinator:	Anne Dragemark Oscarson
Rapportnummer:	2611-076
Nyckelord:	Läsmotivation, erfarenheter, meningsfullhet, samspel, intresse

Huvudfråga: På vilket sätt anser lärarna att de motiverar sina elever till att lära sig läsa?

Syfte: Syftet med min studie var att undersöka hur lärare motiverar sina elever till att lära sig läsa i grundskolans lägre åldrar. I undersökningen riktade jag uppmärksamhet på att besvara två huvudfrågeställningar:

- Vilka arbetssätt, arbetsformer och förhållningssätt bygger lärarna sin läsundervisning på?
- Hur använder sig lärarna av barnens erfarenheter för att motivera sina elever till att lära sig läsa?

Metod och material: Jag valde en kvalitativ studie där jag samlade in material genom att göra kvalitativa intervjuer som ligger till grund för mina resultat. I de kvalitativa intervjuerna utgick jag från mitt syfte och frågeställningar. Jag intervjuade tre verksamma grundskollärare i mångkulturella områden vilka hade olika pedagogiska bakgrunder.

Resultat: Mitt resultat av undersökningen visade att intervjuade lärarna använder sig av olika strategier, metoder och arbetssätt för att kunna motivera eleverna till läsning. Viktiga faktorer för lärarna som påverkar positivt läsinlärning och läsmotivation är en god klassrumsmiljö, att elever ser läsning som meningsfull aktivitet och att de regelbundet kontrollerar på vilken nivå eleverna befinner sig i sin läsförmåga. Lärarna menar också att deras egen och föräldrarnas engagemang är faktorer som är av stor betydelse för läsmotivation. Eftersom elever kommer i skolan med olika erfarenheter och kunskaper i läsning är det viktigt att alla elever får rätt material som passar deras nivå. Allt detta för att de ska få lust att läsa och behålla den.

Betydelse för läraryrket: Lärarna i undersökningen är eniga om att elevernas erfarenheter ska vara utgångspunkt i elevernas läsinlärningen och att användning av olika läsinlärnings metoder gör att undervisningen anpassas till varje elevs behov och erfarenheter. Läsundervisningen bör därför anpassas till elevens kunskapsnivå och intresse.

Innehållsförteckning

1 Inledning	5
2 Syfte	6
FRÅGESTÄLLNINGAR	6
3 Bakgrund	7
3.1 Internationell undersökning av elevers läsförmåga	7
3.2 Styrdokumentsanknytning	7
3.2.1 <i>Ur Läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, Lpo94</i>	8
3.2.2 <i>Kursplanen för ämnet svenska</i>	8
3.3 Förändrade krav på läs och skrivkunighet	10
3.3.1 <i>Förutsättning för skriftspråksinläring</i>	11
3.3.2 <i>Teoretiska synsätt på läsinläring</i>	12
3.3.3 <i>Barns tillägnande av kunskap</i>	13
3.3.4 <i>Lust att lära</i>	14
4 Teoretisk ram	15
4.1 Det sociokulturella perspektivet	15
5 Metod	17
5.1 Allmänt om metod	17
5.2 Kvalitativ forskningsintervju	17
5.3 Urval av skolor och lärare	18
5.4 Presentation av intervjuade lärare	18
5.5 Genomförande	19
5.6 Etik	19
5.7 Validitet reliabilitet och generaliserbarhet	20
6 Resultatredovisning	21
6.1 Vad kännetecknar elever med motivation?	21
6.2 Lärarnas roll i elevernas motivation till läsning	21
6.3 Föräldrarnas delaktighet i sina barns läsinläring	22
6.4 Elevernas intresse och fria val	22
6.5 Elevernas erfarenheter som en viktig faktor i läsinläringen	23
6.6 Metoder och material vid läsinläring	23
6.7 Den fysiska och psykiska miljöns påverkan på läsinläring	24
7 Diskussion	26
7.1.1 <i>Meningsfullhet</i>	26
7.1.2 <i>Intresse</i>	26
7.1.3 <i>Erfarenheter</i>	27
7.1.4 <i>Metoder</i>	27
7.1.5 <i>Klassrumsmiljö</i>	28
7.1.6 <i>Föräldrarnas roll</i>	29
7.1.7 <i>Sammanfattning</i>	29
7.2 Metoddiskussion	29
7.3 Fortsatt forskning	30
8 Litteraturlista	32
Bilaga 1	34
Bilaga 2	35

1. INLEDNING

Under min skolgång i Bosnien var målet enligt läroplanen att alla elever skulle kunna läsa och skriva på två skriftspråk innan årskurs tre. Språken skulle dessutom skrivas med både det latinska och det kyrilliska alfabetet. I och med detta var kraven högt ställda på eleverna. Undervisningsformen var väldigt traditionell: läraren stod i fokus då denne bestämde innehåll, arbetssätt, material och tidsåtgången för olika moment. Förhållningssättet att elevernas erfarenheter skulle tas i hänsyn som en bidragande aspekt till god läs utveckling fanns inte i åtanke hos dessa lärare. Den liksom momenten i övriga ämnen var enbart ett mål de måste uppnå. Barnen som inte kunde prestera blev utstötta och hånades av såväl elever som lärare. Den enda motivationen var således av negativ art då den bestod i att undgå att bli hånad. Därmed blev mina egna erfarenheter av läsning att jag såg den som ett nödvändigt ont och som ett krav som jag måste uppfylla. Att läsningen skulle vara lustfylld och att detta banade väg för en gynnsam och god läsutveckling fanns inte i min tankevärld.

Mina negativa upplevelser till trots så vet jag ändå att alla människor äger en ständig kunskapsörst oavsett om vi har lust att lära oss en viss sak eller inte. Vi behöver särskilt bli motiverade i de kunskaper vi inte självmant har valt. Vi strävar efter en mening med den kunskap som vi besitter eller önskar besitta. Därför är det viktigt att eleverna har en motiverande läsmiljö där deras erfarenheter tas tillvara och där läraren utifrån dessa utvecklar metoder och material för läsinlärning. Genom att arbeta med uppgifter som är stimulerande och meningsfulla för eleverna kan läraren göra läsinlärningen till en glädjeväckande aktivitet. I Lpo 94 finns just dessa aspekter beskrivna:

Skolan skall bidra till elevernas harmoniska utveckling. Utforskandet, nyfikenheten och lusten att lära sig skall utgöra en grund för all undervisning (Lpo 94, s.17). Skolan ansvarar för att varje elev efter genomgången grundskola behärskar det svenska språket och kan lyssna och läsa aktivt och uttrycka idéer och tankar i tal och skrift (Lpo 94, s.18).

Vidare står att undervisningen ska utgå från elevernas bakgrund och tidigare erfarenheter. Folkesson m. f (2004) har en viktig poäng då de betonar läroplanens brister i fråga om läsutveckling. De pekar på att det endast står skrivet varför eleverna ska lära sig att läsa. Däremot står inget om hur lärarna ska stimulera eleverna till att vilja lära sig läsa.

Under min verksamhetsförlagda del av utbildningen har jag märkt en påtaglig skillnad i undervisningssättet i dagens skola gentemot den typ av undervisningsform som jag fick ta del av i min grundskolas tidigare åldrar. Fortfarande möter jag dock elever som saknar motivationen till läsning. Därmed väcktes ett intresse hos mig att undersöka hur vi kan motivera elever till att läsa på ett positivt sätt, så att viljan att läsa bibehålls även utanför skolans ramar.

Alla människor i dagens samhälle förväntas kunna läsa, för den individ som inte fullt ut besitter denna färdighet blir avsaknaden av en god läsförmåga ett stort hinder i vardagen, arbetslivet och samhället i stort. Därmed är skolans roll nog så viktig då de sätter grunden till hur elevernas möte med läsning blir. Motivationen har en stor del i denna process.

2. SYFTE

Syftet med arbetet är att undersöka hur lärarna anser att de motiverar sina elever till att lära sig läsa i grundskolans tidigare år.

Frågeställningar

- Vilka arbetssätt, arbetsformer och förhållningssätt bygger lärarna sin läsundervisning på?
- Hur använder sig lärarna av barnens erfarenheter för att motivera sina elever till att lära sig läsa?

3. BAKGRUND

I kapitlet redogörs för den litteratur som har relevans för undersökningen om hur lärare ska arbeta för att motivera eleverna till läs och skrivinläring. Kapitlet är indelat i rubrikerna: internationell undersökning av elevers läs förmåga (PIRLS), styrdokumentsanknytning och förändrade krav på läs och skriv kunnsighet.

3.1 Internationell undersökning av elevers läsförmåga (PIRLS)

I läroplanen (2007 s.5) står skrivet om språkförmågans betydelse för all undervisning i skolan och för elevernas fortsatta liv och verksamhet. Därför är ett av skolans viktigaste uppdrag att skapa goda möjligheter för elevernas språkutveckling. Förmågan att läsa, förstå, tolka och uppleva texter av olika slag är en nyckelroll i undervisningen. Därmed är det en angelägen uppgift att på olika sätt undersöka hur läsförmågan utvecklas och vilka faktorer som påverkar denna utveckling. När svenska elevers läsförmåga sätts i relation till jämförbara grupper i andra länder berikas och vidgas den nationella kunskapen om läsning. Den svarar också på frågor om huruvida vissa undervisningsstrategier fungerar bättre än andra. Syftet är att eleverna ska kunna utveckla en god läsförmåga i ett tidigt stadium då den påverkar deras intellektuella utveckling i positiv riktning. Detta genom att läsningen erbjuder möjligheter för barnet att stanna upp, tänka och överväga olika val.

I en Skolverkets rapporter står att läsa om undersökningen; Progress in International Reading Literacy Study (PIRLS 2006). Detta är en internationell undersökning som har som mål att

utvärdera elevers läsförmåga i årskurs fyra satt i jämförelse med elever i andra länder. Anledning till detta är för att få insyn i hur elevernas läsförmåga utvecklas under en längre tidsperiod. Undersökningen ger värdefull kunskap i hur lärare kan utveckla elevernas läs och språkutveckling.

I Skolverket(2003) står skrivet om den första PIRLS undersökningen. Den genomfördes 2001 på uppdrag av skolverket och utfördes av forskare vid Institutionen för pedagogik och didaktik vid Göteborgs Universitet. Undersökningen hade tre områden i fokus: läsförmåga, läsvanor och attityder samt sammanhang för läsinläring. För att studien skulle vara tillförlitlig var tillvägagångssättet likadant i alla länder. I Skolverket (2007) beskrivs ytterligare en PIRLS undersökning. Fem år senare, 2006, genomfördes undersökningen för andra gången i samarbete med forskaren Caroline Liberg från Uppsala universitet. 45 länder runt om i världen deltog, varav cirka 4000 elever från 150 slumpmässigt utvalda skolor i Sverige. Tillvägagångssättet var detsamma som för PIRLS 2001 och då delar av materialet återanvändes var det möjligt att urskilja eventuella förändringar i läsförståelsen mellan de två studierna.

Vidare står i Skolverket (2007) hur resultatet för PIRLS 2006 visade att svenska elever i årskurs fyra lyckas mycket väl med sin läsning i ett internationellt perspektiv. Endast sex länder/regioner visar ett bättre resultat än Sverige: Ryssland, Hongkong, Alberta i Kanada, Singapore, British Columbia i Kanada och Luxemburg. När Sverige deltog i studien 2001 låg de emellertid i toppen bland de länder som då deltog. En analys av de internationella undersökningarna som gjorts 1971, 1991 och 2001 visar dock en neråtgående trend inom läsning, speciellt efter 1991 .

Mellan 2001 och 2006 har en markant tillbakagång skett. De senaste åren har antalet starka och mycket starka läsare minskat. De resultaten visar sig i utredningen av fördelningen av antalet elever som klarar läs uppgifter inom fem olika läsfärdighetsnivåer: avancerad nivå, hög nivå, mellan nivå, låg nivå och under låg nivå. Resultaten visar att mellan år 2001 och 2006 har antalet elever i Sverige som når upp till de tre första nivåerna minskat signifikant. En av de tänkbara förklaringarna till de försämrade läsprovresultaten kan vara att de grupper som läser mycket och med stort intresse på fritiden har minskat i omfång enligt skolverkets rapport (2007). Resultaten från PIRLS 2006 indikerar att svensk förskola och skola fått en ännu mer prövande roll då antalet elever som får stöd i sin läsutveckling hemma minskat signifikant. Trots att både förskola och skola förmår att bidra till att många elever lär sig och vidareutvecklar de mer grundläggande läsfärdigheterna, verkar de dessvärre inte kunna tillgodose sig dessa i tillräckligt omfång.

3.2 Styrdokumentanknytning

Under denna rubrik redogörs för innehållet i läroplanen (Lpo94) och kursplanen för ämnet svenska i anknytning till läs- och skrivinläring.

3.2.1 Ur Läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, Lpo94

För att en individ ska kunna påverka och delta i dagens demokratiska samhälle förväntas det att denne är läs- skrivkunnig. Därför är det viktigt att skolan tar ansvar för att eleverna tillägnar

sig kunskaper som är nödvändiga för att de ska kunna leva i dagens informationssamhälle. Eleverna ska även ges möjligheter att tillägna sig kunskaper som kan utgöra en grund för fortsatt utbildning. Detta synliggörs även Lpo94 där följande står: ”Skolan ska ansvara för att eleverna inhämtar och utvecklar sådana kunskaper som är nödvändiga för varje individ- och samhällsmedlem. Dessa utgör också grunden för fortsatt utbildning” (Skolverket, 2006, Lpo94 s.4).

Vidare står att ”Skolan skall förmedla de mer beständiga kunskaper som utgör den gemensamma referensram alla i samhället behöver” (s. 14). För att vi ska ha ett fungerande samhälle måste vi ha vissa kunskaper. För att kunna agera i samhället krävs bl. a läs och skrivkunnighet i hög grad och möjligheterna till vidare utbildning eller utveckling fodrar läs och skrivkunnighet som en självklarhet. Därför är det viktigt för barn att ha en lärare som leder dem genom kunskapens vägar och skapar en stabil grund att stå på, inte minst vad gäller skriv/läsinlärning. Lpo94 betonar även denna aspekt; För att eleven skall uppleva kunskap som meningsfull är det lärarens ansvar att organisera och genomföra en undervisning som speglar detta och där det finns tydlig progression i elevens kunskapsutveckling (s.21). Genom att vara en gedigen vägledare i denna kunskapsprocess och ge eleverna bekräftelse vid varje mål som de uppnår, stort som smått kan läraren uppnå de krav som läroplanen tagit fasta vid.

En annan viktig del av den goda kunskapsutvecklingen betonas i (s.11), där följande står skrivet: Utforskande, nyfikenhet och lust att lära skall utgöra en grund för undervisningen”. Vidare står även att ”Skolan skall sträva efter att vara en levande social gemenskap som ger trygghet, vilja och lust att lära. Varje elev har rätt att i skolan få utvecklas, känna växande glädje och få erfara den tillfredsställelse som det ger att göra framsteg och övervinna svårigheter”. Skolan ska också sträva efter att eleven ”utvecklar tillit till sin egen förmåga” (s.9). Tankar som genomsyrar även Vygotskijs och Deweys tankar kring lärande där det sociala samspelets betydelse betonas (se.4.1). Genom denna gemenskap utvecklas elevens tillit till sin egna förmåga i en positiv riktning, vilket är en viktig ingrediens i lärandet.

Ett av skolans uppdrag som Lpo 94 beskriver är följande (s.5)”att ge eleverna överblick och sammanhang”. För att eleven skall kunna sätta ny kunskap i ett relevant sammanhang är det därmed viktigt att eleven känner till syftet med kunskapen som behöver tillägnas. Därför är det viktigt att som lärare känna till att språk, lärande och identitetsutveckling är nära förknippade. Genom att ge eleverna rika möjligheter att samtala, läsa och skriva kan varje elev utveckla sina möjligheter att kommunicera och därmed få tilltro till sin språkliga förmåga i enligt med (s.11).

En annan viktig aspekt i såväl läs/skrivinlärning som annan kunskapsutveckling är individualisering. Undervisningen skall således utvecklas i enlighet med detta genom att visa på en variation som tilltalar hela gruppen. En tanke som även betonas i Lpo94 där följande står att läsa: ”Undervisningen skall anpassas till varje elevs förutsättningar och behov. Den skall med utgångspunkt i elevernas bakgrund, tidigare erfarenheter, språk och kunskaper främja elevernas fortsatta lärande och kunskapsutveckling” (s.6).

I enlighet med läroplanen Lpo94 är det av vikt att läraren prövar olika undervisningsmetoder eller kombinerar ett antal som passar för den aktuella klassen (s.7). En annan viktig aspekt är att eleverna får rika möjligheter att pröva, utforska, tillägna sig och gestalta olika

kunskapsformer och erfarenheter. Detta för att erhålla en harmonisk utveckling och bildningsgång.

3.2.2 Kursplanen för ämnet svenska

Kursplanen för svenska betonar en stor variation i undervisningsformen där eleverna skall få möjligheter att erfara svenska med olika medel och utgångspunkter, en tanke som även återfinns i Lpo 94 likväl som i den sociokulturella teorin. I Kursplanen kan vi bland annat ta del av följande relevanta citat;

Utbildningen i ämnet svenska syftar till att ge eleverna möjligheter att använda och utveckla sin förmåga att tala, lyssna, se, läsa och skriva samt att uppleva och lära av skönlitteratur, film och teater. Språkförmågan har stor betydelse för allt arbete i skolan och för elevernas fortsatta liv och verksamhet. Det är därför ett av skolans viktigaste uppdrag att skapa goda möjligheter för elevernas språkutveckling. Ämnet skall ge läs-, film- och teaterupplevelser och tillfällen att utbyta erfarenheter kring dessa (Skolverket, 2000 s.96).

Kursplanen (2000) påpekar även att skolan skall i sin undervisning i svenska sträva efter att eleven utvecklar sin fantasi och lust att lära genom att läsa litteratur samt gärna läsa på egen hand och av eget intresse, utveckla sin förmåga att läsa, förstå, tolka och uppleva texter av olika slag samt att anpassa läsning och arbete med text till dess syfte och karaktär och får möjlighet att förstå kulturell mångfald genom att möta skönlitteratur och författarskap från olika tider och i skilda former från Sverige, Norden och andra delar av världen. Genom att möta olika typer av litteratur och genom detta skapa en uppfattning om vad eleven själv föredrar skapas motivationen till att läsa ytterligare litteratur av intresse även på fritiden.

Det står vidare att skolan även skall sträva efter att eleven utvecklar förmåga att utnyttja olika möjligheter för att hämta information, tillägnar sig kunskap om mediers språk och funktion samt utvecklar sin förmåga att tolka, kritiskt granska och värdera olika källor och budskap, stimuleras till eget skapande och till eget sökande efter meningsfull läsning samt till att ta aktiv del i kulturutbudet, förvärvar insikt i hur lärande går till och reflekterar över sin egen utveckling och lär sig att både på egen hand och tillsammans med andra använda erfarenheter, tänkande och språkliga färdigheter för att bilda och befästa kunskaper.

Sammanfattningsvis betonar kursplanen vikten av en språkutveckling med en anknytning i ett för eleven relevant sammanhang. Det betonas att när elever använder sitt språk – talar, lyssnar, läser, skriver och tänker – i meningsfulla sammanhang, utvecklar de goda språkfärdigheter.

Ett av uppnående målen för det tredje skolåret beträffande läsning är att eleverna skall kunna läsa bekanta och elevnära texter med flyt. De ska dessutom kunna läsa elevnära skönlitterära texter och kunna återberätta handlingen muntligt eller skriftligt. I kursplanen betonas även vikten att elever ska kunna läsa elevnära faktatexter och instruktioner samt kunna beskriva och använda sig av innehållet muntligt eller skriftligt. För att ha de bästa förutsättningarna att uppnå dessa mål är det av oerhörd betydelse att undervisningen följer de riktlinjer som står beskrivna i kursplan och läroplan och som löper parallellt med Deweys och Vygotskijs tankar om kunskapsutveckling (Kursplanen, 2000).

3. 3 Förändrade krav på läs och skrivkunnighet

Den ständiga samhällsutvecklingen kräver att människor har en hög språklig kompetens om vi skall kunna ha en talan och påverkan i dagens demokratiska samhälle. Dahlgren m.fl. (2006, s.11) menar att människans behov av ett talat språk för att kunna kommunicera kan dateras tillbaka till minst 1 miljon år. Behovet av kommunikation gjorde att människorna lärde sig att tala vilket i sin tur banade väg för skriftutvecklingen. Människorna började utveckla och skriva tecken som de hade användning av i sin kommunikation. Dessa överfördes i sin tur till nästa generation. Sedan dess har skriftspråket utvecklats ytterligare och utvecklas än idag i en ständigt pågående process.

Behovet av god läsfärdighet blir allt större i vårt informationssamhälle som inte bara kräver att vi skall kunna inhämta det överflöde av information som vi dagligen blir utsatta för, läsfärdigheten är även idag en nödvändighet för att klara sig i vardagslivet. Samhällsutvecklingens spår syns även i skolans undervisning då läroplanen betonar vikten av att synliggöra läsfärdighetens betydelse i vårt samhälle, för att därmed skapa en mening med denna inläring. Samtidigt som de utgår från elevernas erfarenheter och olikheter för att befärma och stärka den goda läsutvecklingen.

Då vårt skriftspråk ständigt utvecklas och våra elever kommer med olika erfarenheter av skriftspråket, ställs kravet på lärarna att kunna olika metoder för skriftspråkinläring. Denna skall även syfta till att tillvara elevernas tidigare erfarenheter och utifrån dem utveckla nya. Allt detta för att eleverna ska uppleva kunskap som meningsfull och användbar. Lindö (2002) betonar vikten av att lärarna skall ha en medvetenhet om elevernas många olika kunskaper och tidigare erfarenheter. Målsättningen är att eleverna skall känna att de har ett eget värde och att deras handlingar och tankar har betydelse. Därför ska läraren sträva efter att ta tillvara elevernas egna erfarenheter av läsning och utifrån dem utveckla nya.

3. 3. 1 Förutsättning för skriftspråksinläring

United Nations Educational, Scientific and Cultural Organisation (UNESCO) är organisation inom FN för samarbete mellan länderna inom utbildning, vetenskap, kultur och kommunikation/ information. Den organisation gör skillnad mellan vad man kallar läs- och skriv kunnighet och funktionell läs- och skriv kunnighet. Läs- och skriv kunnighet är förmågan att kunna läsa och skriva korta och enkla meddelanden som kan användas i vardagssituationer. Däremot ses funktionell läs- och skriv kunnighet som förmågan att kunna delta i alla de aktiviteter i samhället där läs- skriv kunnighet fordras (Bhola, 1994 s.29). Därmed är den funktionella läs- och skrivinläringen av väldigt stor betydelse och en påbyggnad av den elementära läs- och skrivinläringen.

Kullberg (2006) menar att språket som vi tillägnar oss redan vid födseln ger möjligheten att inskaffa och ge information. När vi föds försöker vi att få kontakt med omvärlden genom att använda oss av joller, gester och olika ansiktsuttryck, s.k kroppsspråk. Det är genom språket

som vi bildar en identitet. Språkutvecklingen går hand i hand med läsutvecklingen som i sig är en komplicerad färdighet som kräver lång tid och omfattande övning för att kunna utvecklas. Elbro (2004) urskiljer två huvudmoment i läsutvecklingen: avkodning och förståelse. Avkodning innebär att man kan identifiera eller känna igen skrivna ord. Förståelse är resultatet av tolkningen av språkliga meddelanden. God läsfärdighet innebär att både avkodning och förståelse fungerar väl (s.18). Lindö (2002) menar att för att kunna utveckla en god språkinläring krävs ett bra samspel mellan tal och läsutvecklingen då det ena banar väg för det andra i ett ständigt samspel.

När barnen är klara med knappt halva alfabetet brukar de vara mogna för att introduceras till läsningen hävdar Kullberg (2006). Barn börjar då öva sammanljudning av bokstäver för att slutligen utläsa hela ord (s.228). Kullberg beskriver det begynnande läs och skrivandet som: "... förmågan att kunna förstå att det är bokstävernas ljud som används vid sammanljudningen och att varje bokstav ser ut på ett visst sätt och låter på ett visst sätt"(s.13).

Vidare menar Kullberg (2006) att talspråket är en förutsättning för skriftspråket. För att kunna läsa behöver man egentligen inte kunna skriva, men för att kunna skriva behöver man kunna läsa. Därmed blir ljudning ett första steg till skriftspråkinläring. Enligt Kullberg bildas kunskap genom språket och genom språket görs den synlig och hanterbar. Hon hänvisar också till Lundberg & Herrlin (2003 s.19) som i sin forskning visar vikten av att öva sig i att höra och härma ljud, barn som hade tränat detta med hjälp av ljud lekar, hade en avsevärt bättre förmåga att lära sig läsa och skriva efter den alfabetiska koden . Enligt Smith (Kullberg, 2006) "Ett barn som kan se och förstå talspråk inte kan misslyckas med läsning (och skrivning). Misslyckas barnen med läsningen är det för att de oftast inte vill läsa, inte kan se meningsfulla i det eller anser att de får betala ett alltför högt pris för lärandet" (s.52).

Forskaren Kullberg omnämner forskarna Allard & Sundblad i "Emergent Literacy" (1992 & 1995) där de menar att själva läroprocessen utvecklas i samverkan med andra människor och att läs- och skrivinläringen är en förståelseprocess för barnet. Kullberg har ett sociokulturellt synsätt på lärandet som betonar vikten av den sociala miljön. Genom att t.ex. samtala och arbeta med andra kan barn fördjupa sina kunskaper. Det är viktigt att skapa ett klimat i klassen där alla känner att inga frågor är fel frågor utan att alla är relevanta och viktiga. Det är lärorikt med frågor, både för den som frågar och för den som försöker att lära ut något. Är det flera som lyssnar lär de sig också av svaret. Genom att se dialogen som ett redskap till kunskap tar sig läraren tid till att lyssna aktivt och förklara så att barnet förstår.

Läraren bör ta sig tid att begrunda över sin roll i barnens lärande innan de utformar sin undervisning, poängterar Kullberg (2006, s.268). Hon ser det som att det inte är barnen som ska delta i lärarens undervisning utan att det istället är läraren som ska delta i barnens lärande och i detta finna hur de ska anpassa undervisningen på bästa sätt. Genom att utgå från deras egen erfarenhetsvärld istället för den ofta tillrättalagda vuxna kontexten kan läraren i fråga spara mycket energi (Kullberg, 2006 s.49). Hon betonar här vikten av att locka fram ett intresse hos eleven. Lyckas vi med detta så är halva segern vunnen. Den inre motivationen det vill säga motivation av eget intresse, lotsar eleven fram mot det tänkta målet.

Forskarna Allard & Sundblad (1992 & 1995) menar att barn lär sig på olika sätt t.ex med kroppen, därför behöver vi också tillhandahålla en repertoar av diverse metoder för att ge alla

elever möjligheten att tillgodogöra sig undervisningen. Alla sinnen måste få arbeta och även om barn tycker om att känna igen mycket av det de gör så blir de fort uttråkade. Variation är därför ett nyckelbegrepp av flera olika skäl. Forskarna menar vidare att pedagogen bör känna till var barnet befinner sig i sin läs utveckling för att kunna stötta och främja den samma på bästa sätt. Det är viktigt att fokusera på vad barnen redan kan för att sedan bygga vidare på det. Forskarna menar att det är av vikt att vara medveten om att barn känner olika inför olika uppgifter. Om vi ser deras behov och låter dem inspirera varandra t. ex genom grupp indelning, så banar vi väg för en positiv utveckling. När vi tar tillvara på redan befintlig kunskap och stärker den så ökar vi därmed deras självförtroende.

Kullberg menar att vi genom att ha ett positivt förhållningssätt som lärare har förutsättningarna att skapa en bra lärande miljö (Kullberg, 2006 s.215). Att ha ett positivt förhållningssätt systematiskt och kontinuerligt i undervisningen betyder mycket mer för lärande och kognitiv utveckling än vi har kunnat tro. Att vi som lärare har detta förhållningssätt bidrar till en bra stämning i klassrummet och är en oerhörd tillgång för det goda lärandet. Dessutom, menar Kullberg (2006) att det är viktigt att vi ser barnen som medskapande av t.ex klassrumsmiljön. Detta är deras arbetsplats och det de känner sig mer delaktiga i arbetsmiljön om de får möjligheten att påverka den. Att vi som vuxna visar tilltro till barnen och deras åsikter är av stor betydelse (s.216-220).

Att självförtroende och lust till lärande är utomordentliga motivationsinnehåll- därför bör pedagogen arbeta på ett sådant sätt att förutsättningarna för detta är möjliga för varje barn påstår Kullberg (2006, s.237). Det handlar om att barnen lär sig hur de ska förhålla sig till andra människor och att acceptera alla för den de är. Hon betonar även vikten av att skapa en lust till språket så att eleverna inte förknippar läsning och skrivning som något prestationsfyllt och ångestladdat. Forskaren Kullberg (2006) hävdar också att ett positivt förhållningssätt hjälper de lärande att lära och utnyttja sin energi på ett effektivt sätt (s.215-216).

3. 3. 2 Teoretiska synsätt på läsinlärning

Vårt alfabetiska skriftspråk är en symbolisering av andra ordningen, vilket innebär att ett skrivet ord symboliserar ett talat ord som i sin tur symboliserar ett objekt. Dahlgren m.fl (2006) menar att skrivandet kommer före läsningen eftersom barnen oftast gör krumelurer på ett papper innan de läser och för att skriftspråket skall utvecklas är det enligt författarna viktigt att man kan möta barns intresse för skriftspråket genom att göra det till ett lika naturligt inslag som talspråket.

I barns språkande ingår bild, lek, drama och musik som naturliga kunskapsformer. De flesta forskare och pedagoger är överens om att leken har en oerhörd betydelse för barnen, framförallt i förskolan. Leken främjar barnens allsidiga utveckling, motorik, fantasi, kreativitet, identitet, intellektuell och kognitiv utveckling, sociala färdigheter och språket. Den symboliska leken är viktig för utvecklingen av symboltänkandet, menar Lindö (2002) även Kullberg (2006) och Dahlgren m.fl. (2006) står för likartade tankar. De menar vidare att symboltänkandet är en viktig del i läsinlärningen. När barnet förstått att ett tecken (ett ord på en lapp med ordet katt) kan vara ett tecken för ett annat ting (katten) har barnet upptäckt bildspråkets och skriftspråkets väsen, det har därmed upptäckt skriftspråket som kommunikationsmedel, därefter kan lekskrivningen ta vid.

Kullberg (2006, s.37) anser att barn utvecklar symboltänkandet och betecknar det som logografiska symboler. I takt med att barnet börjar avläsa logografiska bokstavssymboler s.k ordbilder, lär sig barnet att känna igen sitt eget namn. Enligt Elbro (2004) lär sig barnen ordets visuella form med hjälp av ordbilderna. Ordbilder är bra att ha i början av skriftspråksinläringen och varje barn kan skapa en egen låda med sina egna ordbilder, innehållandes sådant som intresserar just dem. Söderberg (2006) förespråkar denna s.k ordbildsmetod och menar att det är viktigt att ta tillvara barnets intresse när vi skriver dessa ordbilder och att de knyter an till deras vardagsverklighet.

3.3.3 Barns tillägnande av kunskap

Vikten av de olika erfarenheter barn får tidigt i livet betonar Pramling & Sheridan (1999): ”Erfarenheter har sin unika betydelse och innebörd, bildar mönster, skapar förståelse och sammanhang i en människans liv” (s.13). Det är bra att ha insikt i att eleverna kommer till skolan med olika erfarenheter och kunskaper i läsning och att det gäller att ha kunskapen som krävs för att kunna möta dem där de är. Sören Kierkegaard (Alleklev & Lindvall 2000, s.185) har ett starkt budskap som jag alltid kommer att bära med mig. Barnet sätts hela tiden i centrum med tanken att: ”ett barn är inte en hink som ska fyllas utan en eld som ska tändas”. Alla bär vi med oss en mängd förkunskaper och det gäller för oss att ta tillvara och väcka dessa kunskaper för att kunna bygga vidare på dem.

Forskarna Carlgren & Marton (2001, s.119) menar att barn får olika erfarenheter genom livet och skiljer sig i sitt sätt att lära, de flesta barn har olika inlärningsstilar och lär sig olika fort. Därför är det viktigt att man som lärare har många olika strategier att ta till så att varje barn får stödet som de behöver. Det är lärarens uppgift att skapa olika lärandemiljöer och undervisningssituationer. En lärare skall behärska konsten att lära ut allt till alla och anpassa undervisningsinnehållet efter deras fattningsförmåga. Barn har olika strategier för att lära sig läsa och skriva, dessa kräver användandet av olika undervisningsmetoder och fokus på individen. Att lärare använder sig av variation och urskiljning i sitt arbetssätt ger eleverna erfarenheter av samma tolkning men med hjälp av olika pedagogiska arbetsformer. ”Utan variation finns ingen urskiljning och utan urskiljning ingen inläring”(Carlgren & Marton, 2001 s.134).

Intresset är viktigt för att elever ska kunna komma på relevanta frågor. När elever är intresserade ställer de frågor och ifrågasätter en viss information. Resultat av deras intresse och kritiska tänkande blir deras förmåga att dra slutsatser. I sina studier hävdar Piaget (Säljö, 2005 s.58) att barn skall tillåtas att vara aktiva, upptäcka saker på egen hand, arbeta laborativt och styras av sin egen nyfikenhet. När kunskapen är förknippad med eleverna själva så skapas ett intresse av att ta till sig kunskapen ifråga.

På följande sätt definierar Imsen (2000) motivation ”Motivation handlar om hur känslor, tankar och förnuft flätas ihop och ger färg och glöd åt våra handlingar. Det finns känslor och förväntningar före en aktivitet, dessa följer med i utförandet av aktiviteten, och de lägger sig som en slöja runt minnet av handlingen” (s.271). Därför är motivation mycket centralt begrepp i tillägnandet av kunskaper. Pramling & Sheridan (1999) menar att när eleverna erfar att skolarbetena är roliga, intressanta, positiva och skapar lust, vilja samt engagemang för lärandet

så blir de motiverade till att lära. Genom motivation skapas mål och mening i lärandet och det är viktigt att läraren utgår från elevernas erfarenheter för att de ska uppleva ett sammanhang och därmed få motivation till att lära.

Att förförståelsen är en viktig del i inläringen påstår Kullberg (2006). Vår förförståelse vi ska lära tillsammans med förväntningar och föreställningar bildar grunden för tillägnet av kunskap. Hon visar på att barn är aktiva i sin omvärld, de relaterar till den, prövar den och ibland ändrar sin omvärldsuppfattning. De kommer således alltid att ta sin utgångspunkt i det de tidigare har mött när de utvecklar ny kunskap. Det är därför viktigt att vi känner till deras förförståelse och förväntningar på det de skall tillägna sig. Detta kan vi ta reda genom att exempelvis intervjua varje elev individuellt inför skolstarten. Förförståelsen styrs enligt Allard m. fl (2001 s.14) omedvetet av alla de erfarenheter vi har införskaffat. När det gäller läsning och skrivning kommer förförståelsen att styra hur vi lyssnar och läser en text och att vi därmed mobiliserar de aspekter som kan vara relevanta i anslutning till ett visst språkinnehåll.

3.3.4 Lust att lära

Vilken kunskap barnen tillägnat sig har pedagogerna stor inverkan på, menar Pramling & Sheridan (1999, s.39). Vad barn lär och utvecklar beror till stor del på lärarens förhållningssätt och förmåga att skapa en lärandemiljö som stimulerar och utmanar varje barn kunskapsinläring. För att stimulera och utmana varje barns lärande är det enligt författarna viktigt att barn känner sig trygga i inläringssituationerna som förekommer. ”Barn som blir positivt bemötta i sitt lärande bevarar och utvecklar sin nyfikenhet och lust att lära genom hela livet” (Pramling & Sheridan, 1999 s.12). Undervisning skall ha sin begynnelsepunkt i ett klimat som karaktäriseras av begrepp som värme och trygghet för att skapa den optimala grunden till lärande för alla.

Forskarna Allard m. fl (2001) menar att barnens läslust är absolut avgörande för dess läs utveckling och att varje period av läslust har ovärderlig betydelse för barnets läs utveckling. Det är viktigt för skolan redan under det första året att ta fasta på detta och uppmuntra eleverna till läsning. Det är också, menar bokens författare, viktigt att välja rätt nivå på böckerna under läsinläringen. Lusten, nyfikenheten och leken är viktiga ingredienser för hur vi lär oss för en varaktig kunskap. De flesta forskare är överens om att leken har stor betydelse för motoriken, fantasin, kreativiteten, identiteten, intellektet, den kognitiva utvecklingen, de sociala färdigheterna och för språkutvecklingen (Rasmussen, 1993).

Om vikten av att ha en lust att lära och hur elever behöver känna sig uppskattade för att få lusten sig något pekar på även Pramling & Sheridan (1999, s.59). Därför är det viktigt att de blir bemötta på ett sätt som ger dem en känsla av duglighet. Så att de känner att de klarar av förestående uppgifter och ser på dem som något lustfyllt.

4. TEORETISK RAM

4.1 Det sociokulturella perspektivet

Claesson (2002) betonar den sociokulturella inriktningen vikten av en social miljö, där människor lär sig i samspel med andra. Enligt denna pedagogiska inriktning sker lärande när eleven delta i aktiviteter samtidigt som de studera hur andra gör. Med utgång i sina upplevelser provar eleven sig fram med olika strategier. Betoningen ligger därmed på processen snarare än produkten. Forsell (2005 s.119) framhåller en annan teoretiker med en sammanlänkad syn på kunskapsutveckling. Även Vygotskij ser på lärande som en social företeelse. Han menar att vi formas och växer i samspel med andra, därmed är språket ingenting isolerat utan sker i ett samspel. Det är ett av de viktigaste redskapen för kunskapsutveckling då det är en länk mellan samhället och individen menar Vygotskij.

För de som förespråkar ett sociokulturellt perspektiv har även skolan en central roll i kunskapsutvecklingen. I vardagen kan vi tillgodogöra oss en hel del kunskap men det går inte att uppnå all form av kunskap genom de vardagliga interaktioner som är en del av. Även om individen kan lära sig ett begrepp och därmed få vissa uppfattningar om begreppet i vardagen, behövs ändå ett skolperspektiv för att precisera begreppets definition och roll i ett större sammanhang. Läraren får därmed en betydelsefull roll eftersom interaktionen mellan lärare och elev är det som för de framåt i utvecklingen. Enligt Vygotskij finns det två faser av kunskap; kunskap som eleven klarar själv och kunskap som kan fås med hjälp av läraren. Aktivitet är ett viktigt ledord och gränsen mellan lek och lärande är hårfin. Genom lekande aktiviteter kan eleven utvecklas med läraren som guide. Individen har en stor plats i teorin och det är viktigt att förstå hur varje individ fungerar för att kunna organisera undervisningen på bästa sätt. ”Det är genom att lära oss hur människor approprierar komplexa redskap som vi kan förstå lärande i ett sociokulturellt perspektiv” (Forsell, 2005 s.128). Det vill säga att individen inte har kunskapen inom sig och den kan inte heller appliceras på individen, utan det är i samband med egen tidigare erfarenhet och i relation med andra som vi förstår ny kunskap.

En annan teoretiker som ser på kunskap som något som nås genom kommunikation är John Dewey. Dock betonar han att utgångspunkten bör vara individen, något som även Vygotskij fäster stor vikt vid och menar om kunskap nås genom kommunikation så bör utgångspunkten vara individen. Dewey poängterar att elevens intresse måste ligga till grund för utbildningen i fråga (Forsell, 2005 s.98) Detta eftersom elevens intresse gör att inläringen går mycket fortare och lättare. Även här betonas lärarens viktiga roll då denne har en viktig uppgift i att fånga och tillvarata varje elevs intresse. Sammanfattningsvis visar Dewey på att kommunikation i ett samspel med individen som utgångspunkt förankrat i vår omgivning banar väg för den optimala inläringen. ”Samhälle, skola och individ måste utgöra en helhet om vi vill nå pedagogisk framgång” (Forsell, 2005 s.84).

Även leken har en central roll för Dewey (1916/1999 s.241). Det konstgjorda gapet mellan livet i skolan och utanför reduceras genom lekfulla former. Motivet att ge lek och aktivt arbete en bestämd plats i läroplanen är både intellektuellt och socialt menar han. Dewey betonar värdet i att vi har gemensamma mål då detta medför att vi utbyter idéer och tankar och därmed samverkar med varandra istället för att konkurrera. Skolan och dess uppgifter bör inte

särskiljas från vardagen utan bör ses som ett lärande för livet. Målen måste dock växa inifrån och inte pådyvlas utifrån. Det är med inre motivation vi når kunskap. Yttre motivation leder oftast till ett kortsiktigt lärande. Betyg kan vara en morot i detta men viljan till kunskap måste vara ännu starkare för att vi ska nå sann kunskaps lår Dewey fast. Lindö (2002) förklarar detta synsätt i följande punkter;

- Tilltro till varje individs förmåga att vilja lära.
- Skapa autentiska och meningsfulla situationer och miljöer för lärande
- Utgå från barn och ungas erfarenhet och upplevelser samt intresse.
- Bejaka mångfald – barn har många olika språk och sätt att lära sig.
- Ta den lärandes perspektiv

Det känns viktigt att inte avskärma olika delar av vår värld då allt har ett samband. Både Dewey och Vygotskij har en holistisk syn på kunskap och för likartade tankar med betoning på lek, socialt samspel, mening, intresse kommunikation och ett lärande som sammanlänkar samhälle, vardag och individ. Dessa delar sammanfattar Lindö (2002, s.19-20) som den holistiska synen.

5. METOD

I det här avsnittet kommer jag att redogöra för vad kvalitativa metoden innebär i jämförelse med kvantitativ metod. Det kommer jag att förklara i avsnittet allmänt om metod. I fortsättningen av arbetet kommer jag att beskriva hur jag har gått tillväga vid urvalet av skolor och lärare till intervjuerna samt genomförandet av dem. Därefter kommer jag att redogöra för hur materialet presenteras med tanke på anonymitet och etiska frågor. Jag anser att den bästa metoden för detta examensarbete är intervjuer med lärare och användning av litteraturen i syfte att ringa in undersökningsområdet.

5 . 1 Allmänt om metod

Med ordet forskningsmetod menar man ibland den vetenskapssyn forskare har. Det kanske mest viktiga, vid forskning är om forskningen ska ha sin utgångspunkt i en kvalitativ eller kvantitativ metod. Forskningsmetoderna kan man generellt sett dela in, för beteendevetenskaperna, kvantitativa och kvalitativa metoder. I viss mån är det jämförbart med uppdelningen på humanvetenskapliga och naturvetenskapliga metoder (Stukat, 2005).

Stukat (2005) menar att en kvantitativ forskning har sin bakgrund i naturvetenskapen. Det innebär att man vill hitta generella mönster och lagbundenheter som kan vara allmängiltiga utifrån ett stort antal fakta som man hittar. Metoder som man kan använda är intervjuer, observationer eller kontrollerade experiment som leder till att man får generella och breda svar.

En kvalitativ forskningsmetod har sitt ursprung i de humanistiska vetenskaperna där betoningen läggs vid tolkning och förståelse. I kvalitativ forskningsmetod ligger inte fokus på förklaring och generalisering. Metoder som kan användas är intervjuer, observationer eller litteraturstudie (Stukat, 2005).

5. 2 Kvalitativ forskningsintervju

För att kunna beskriva lärarnas erfarenheter av hur de motiverar sina elever till att lära sig läsa har jag använt mig av kvalitativa intervjuer. Kvalitativa metoder används för att erhålla förståelse för informantens erfarenheter och upplevelser (Kvale, 1997). Enligt författarna Esaiasson m.fl. (2007) innebär användningen av denna forskningsmetod att man samtalar och försöker skapa en dialog med lärarna för att på det sättet kunna få ett bredare perspektiv på studien.

Johansson & Svedner (2006) förklarar vad kan ha inverkan på utfallet av intervjun och menar att respondenternas reflektioner och tankar ska komma till tals så att intervjun inte styrs av ledande frågor. Det som också kan ha inverkan på utfallet av intervjun är medvetenhet om vilka erfarenheter och vilken forskningsetik intervjuaren har eftersom fokuseringen ska ligga på den som blir intervjuad och den personens erfarenheter.

Respondenter ska få möjlighet att förmedla sina upplevelser och sitt budskap ur ett eget perspektiv och med sina egna ord menar Kvale (1997). Författaren lägger en stor vikt vid relationen mellan intervjuare och respondenten och menar: "Forskningsintervjun är en mellanmännisklig situation, ett samtal mellan två parter om ett tema av ömsesidigt intresse. Det är en specifik form av mänskligt samspel där kunskap utvecklas genom en dialog" (s.117).

Ytterligare hävdar Kvale (1997) att forskningsintervjun är ämnesorienterad och menar att huvuduppgiften är att förstå innebörden av vad den respondenten säger. Intervjuare ska även kunna tolka tonfall, ansiktsuttryck och andra kroppsliga uttryck.

Stukat (2005) skriver också om huvuduppgiften i undersökningen och menar att i det kvalitativa synsättet är huvuduppgiften i undersökningen att tolka och förstå de resultat som framkommer, inte att generalisera, förklara och förutsäga. Han skriver att den kvalitativa forskningsintervjun har som mål att uppnå nyanserade beskrivningar av olika aspekter av den intervjuades livsvärld.

5. 3 Urval av skolor och lärare

Vid urvalet av lärare till intervjuer använde jag mig av personer som var tillgängliga i de skolor jag haft min verksamhetsförlagda utbildning. Skolorna ligger i mångkulturella områden i Göteborg som innebär att eleverna som går i dessa skolor är flerspråkiga. För att åstadkomma ett bra urval av respondenter har jag valt lärare som har några års erfarenhet. Två av lärarna jag intervjuade undervisar i år två och arbetar i samma skola och en undervisar i år ett på en annan skola. Båda två skolorna bedriver undervisningen i förskoleklass upp till år sex.

För att få bredare perspektiv på min studie har jag försökt välja lärare med varierande yrkeserfarenheter, inriktningar, erfarenheter och kunskaper. Respondenternas ålder varierar inte mycket och alla intervjuade är kvinnliga lärare med ganska lång yrkeserfarenhet som lärare.

Jag ansåg att tre intervjuer skulle ge mig ett bra underlag för studien. Däremot var jag beredd att genomföra flera intervjuer om jag inte hade fått tillräckligt med material. Stukat (2005)

hävdar att vid en djupare intervju är det nödvändigt med lägre antal respondenter eftersom bearbetning är en tidskrävande process och vid allt för många intervjuer riskerar analysen att bli ytlig. Intervjuade lärare kommer att kallas Anna, Eva och Sara.

5. 4 Presentation av intervjuade lärare

Anna är i fyrtioårsålder med svenskt ursprung. Hon är lågstadielärare och har arbetat i 10 år på samma skola. Anna är behörig att undervisa i alla ämnen och får ofta undervisa nyanlända elever som inte har kunskaper i det svenska språket. Anna och Eva arbetar på samma skola och samarbetar ofta med varandra.

Eva är i fyrtioårsåldern med blandat etniskt ursprung d v s ena förälder har svenskt ursprung och den andra har ursprung från ett av Sveriges grannländer. Hon flyttade till Sverige när hon var 6 år gammal. Hon är behörig att undervisa i alla ämnen. Eva menar att hennes erfarenheter från barndom, då hon inte kunde svenska är numera till stor hjälp med att inta de undervisade elevernas perspektiv. Hon har arbetat på samma skola i 15 år.

Sara en kvinna i femtioårsåldern och är utbildad låg- och mellanstadielärare. Hon är född och uppvuxen i Mellanöstern. Hon arbetade som lågstadielärare i hemlandet i 13 år. Sara jobbade tidigare på en mångkulturell skola innan hon hade fått sin nuvarande tjänst.

5. 5 Genomförande

Intervjufrågorna (bilaga 2) utvecklades utifrån syfte och huvudfrågeställningar som vidare diskuterades med min handledare. Efter diskussionen, med handledaren valdes vissa frågor bort som inte ansågs vara relevanta. Under intervjuerna utgick jag ifrån förutbestämda frågor som justerades lite under intervjuernas gång. Det uppkom följdfrågor om det behövdes mer utförliga svar.

Kontakt med respondenterna togs via mail eller genom besök i skolan och alla ställde sig positiva till att delta i intervjun. I samband med den första kontakten informerade jag lärarna genom att skicka ut ett missivbrev (bilaga 1). Lärarna var villiga att delta i intervjuer och det var inte svårt att bestämma en tid.

Informanterna fick själva välja var intervjun skulle äga rum. Miljön ska vara så lugn som möjligt och upplevas som trygg (Stukat 2005 s.40). Detta så att man kan koncentrera sig på de frågor man ställer samt att kunna vara lyhörd för personen man intervjuar.

För att få i gång samtalet ansåg jag att efter min presentation, så skulle det vara lämpligt att ställa första frågan om lärarnas yrkesbakgrund. Ju längre samtalet fördes blev lärarna mer avslappnade och mer engagerade i intervjufrågorna. Tiden för intervjuerna var cirka en halv timme per intervju. Jag var lyhörd och koncentrerade mig på vad lärarna hade att säga. Det är personerna och deras egna tankar som står i fokus (Esaiasson, m.fl. 2007 s.258). När alla intervjuer var färdiga sammanställde jag dem och kopplade med litteraturen.

Intervjufrågorna jag använde mig av under intervjuerna är av halv strukturerad karaktär (Stukat 2005) vilket innebär att frågorna ställs utifrån planerad schema men det ges utrymme för följdfrågor. För att få ett bredare perspektiv på svaren ges även utrymmer för en annan frågeföljd. Samma huvudfrågor ställdes till alla lärarna men svaren varierade. Följdfrågorna ställdes när utförligare svar önskas. Några exempel på hur följdfrågorna såg ut: Hur menar du? Kan du berätta mer? Detta för att samspelet ska utnyttjas mellan den som frågar och den som tillfrågas för att få så fyllig information som möjligt (Stukat, 2005).

Diktafon användes vid alla intervjuer för att säkerhetsställa att ingen information gick förlorad samt för att öka trovärdigheten i studiens slutresultat (Kvale, 1997). Efter varje intervju transkriberades materialet. För att ringa in undersöknings område har jag använt mig av litteraturen från tidigare kurser jag läst och annan litteratur som har relevans för studien.

5. 6 Etik

Jag gick efter Vetenskapsrådets (2002) forskningsetiska principer som ska följas när intervjuer utförs i forskningssyfte: informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. Johansson & Svedner (2001) påstår att det är viktigt att tänka på forskningsetiska frågor inför och under kvalitativa intervjuer. För att detta ska hanteras på bästa sätt har jag förklarat för lärarna att min avsikt inte är att testa deras arbete och att de kan avbryta sin medverkan när som helst.

Jag var noga med att förklara för lärarna vad som var syftet med undersökningen och varför jag anser att den kan komma till nytta för andra, som är intresserade av ämnet, i framtiden. Att det fanns en risk att de jag intervjuade inte skulle känna sig avslappnade under intervjun på grund av bandspelaren var jag medveten om. Trots det fann jag ändå fördelaktigt att spela in intervjun. Jag var överens med lärarna om att inte skriva ut personliga referenser utan att allt arbetet är anonymt (Esaiasson m.fl., 2007). Respondenterna har även informerats om att de kan få del av färdiga arbetet om de önskar.

Texten i missivbrev bör börja med information om syfte och innehåll (Trost, 1994). I samband med intervjuer delades ett missivbrev (se bilaga 1) ut till lärarna för att ge en förklaring till vad det är de ombeds att svara på. Jag presenterade mig i brevet och beskrev vad syftet med studien är. Trost menar att ett missivbrev bör vara utformat så att det ser ”inbjudande ut och inte vara alltför långt” (Trost, 1994). Ett enkelt språk användes så att mottagaren inte skulle få en avvisande inställning och inte vilja delta i intervjun.

I slutet av brevet lämnade jag mitt telefonnummer samt mail adress i fall respondenterna känner behov att ställa ytterliggare frågor om studien. Trost (1994) menar att en del kan undra över saker och behöva ha svar på frågor. Därför bör man lämna sina kontaktuppgifter för att lärarna ska kunna få den information de behöver .

5. 7 Validitet, reliabilitet och generaliserbarhet

Validitet (giltigheten) och reliabiliteten (tillförlitligheten) är kopplade med varandra på det viset att om intervjufrågor uppfattas på ett felaktigt sätt innebär det att svarens reliabilitet (tillförlitlighet) är låg och därmed blir validiteten (giltigheten) låg.

Enligt Stukat innebär validitet ett mått på hur bra man mäter det man anser att mäta för sin studie (Stukat 2005). Det innebär att materialet ska vara relevant för studien, dvs. att jag mäter det jag planerat att mäta. Reliabiliteten handlar om studiens tillförlitlighet. Att förbereda sig noga anser jag, ökar reliabiliteten. Med noga förberedelserna menar jag att ta tid att hitta lämplig litteratur för studier, anteckna idéer och strukturera arbetet. Att vara noggrann med att relatera teori med praktik är också en av punkter som ökar reliabilitets grad. Stukat (2007) menar att det självklart alltid finns olika faktorer utifrån som kan ha påverkat resultatet, detta kan ske mer eller mindre omedvetet.

En tredje term som mäter undersökningens kvalitet är generaliserbarhet. Stukat (2005) anser att utöver validitet och reliabilitet måste intervjuaren tänka kring vem de resultat man får fram egentligen gäller för. Det vill säga att intervjuaren måste fundera om resultatet kan generaliseras eller om det endast gäller den undersökta gruppen. Stukat (2005) menar också att det är svårare att generalisera resultat eftersom kvalitativa studier har en begränsad urvalsgrupp. Det som kan påverka generaliserbarhet i studien är urvalet av respondenter, antal personer i undersökningsgruppen eller om det finns ett stort bortfall.

6. RESULTATREDOVISNING

Nedan följer resultatet av de intervjuer som har genomförts samt min tolkning av de givna svaren. Resultatet redogörs i olika underrubriker där jag presenterat lärarnas gemensamma resonemang, likheter och skillnader i lärarnas tankegångar. Tanken är att ge en bild över hur de olika lärarna tänker kring hur eleverna motiveras till att lära sig läsa.

6.1 Vad kännetecknar elever med motivation?

Lärarna anser att en elev har hittat motivationen att lära sig läsa då denne självmant börjar leta, välja och läsa böcker av egen vilja och menar att: ”Dessa elever som läser med glädje och fri vilja är alltså de som anses ha hittat motivationen”. En av lärarna som jag intervjuade menade att elever som är motiverade till att läsa ofta frågar efter vissa böcker, visar intresse att gå till biblioteket samt visar engagemang och glädje under högläsningstunder och diskussioner kring böcker. ”De elever som har motivationen att lära sig läsa försöker vara uppmärksamma när lärarna läser för dem, de väljer böcker och läsning framför andra moment och har en vilja av att diskutera innehållet i det de läst”.

6. 2 Lärarnas roll i elevernas motivation till läsning

De intervjuade lärarnas roll är enligt dem själva framförallt att ledsaga eleverna i inläringen. Detta gör läraren genom att t. ex hjälpa dem att förstå sammanhanget samt att gå igenom texten och eventuella ord/begrepp som eleverna inte förstår. Lärarna pekade även på vikten av att introducera eleverna till de olika läsmetoder som finns, för att de själva skall kunna välja den som passar dem bäst. En av lärarna var dessutom mån om att ge mycket positiv respons då den enligt henne ger eleverna en god självbild och tillit till sin egen förmåga.

Lärarna menar att de försöker att vara goda läsförebilder genom att läsa inför eleverna och för eleverna. En av lärarna betonar vikten av att vara god förebild och menar att: ”Om jag inte visar intresse för läsning och böcker då kan jag inte heller förvänta mig att de blir intresserade”. Samtliga lärare anser även att eleverna behöver bli styrda till en början för att sedan få arbeta mer självständigt: ”När de behärskar bokstäverna och arbetsgången kan de med fördel arbeta mer självständigt”.

Lärarna lägger stor vikt vid föräldrarnas engagemang i elevernas läsinläring och hävdar att deras roll i detta är lika viktig då de bör vara bra förebilder för sina barn genom att sitta och läsa med och för barnen. De menar vidare att barn med den bästa grunden till läsinläring är de som kommer från familjer där man ägnar sig åt högläsning av böcker. Dessa elever har lättare att tillägna sig kunskapen då de ofta redan har motivationen. ”Barn gör oftast det som föräldrarna gör” menar en av lärarna.

Att föräldrarna informeras om en elevs eventuella svårigheter i läsinläringen är viktigt anser lärarna, då föräldrarna kan bidra till en utveckling till det bättre genom att träna mer även hemma. Som komplement bör eleven i fråga även få extra stöd i skolan så att de kan erfara en ny kunskap och motivationen som följer med den. Skolorna som lärarna är verksamma i har extra resurser men lärarna menar dock att resurserna ifråga inte alltid bidrar med adekvat hjälp. Vissa barn som hade svårigheter börjar plötsligt läsa och läsningen bara kommer av sig själv. En av lärarna anser att om eleven ljudar ut varje ord under en längre tid bör läraren sätta sig med eleven och läsa för att få igång läsandet. Hon anser också att ett stort ansvar ligger hos läraren i att hjälpa eleven att gå över tröskeln: ”Framför allt skall läraren sätta extra stöd och kraft i att motivera elever som har svårigheter att lära sig läsa”.

6. 3 Föräldrarnas delaktighet i sina barns läsinläring

En av lärarna menar att det finns elever som läser väldigt bra och som är självmotiverande. Detta beror troligtvis på att de eleverna får stor uppmuntran hemifrån. Som även nämnts ovan menar lärarna att föräldrarna kan påverka läsinläringen på flera sätt; vara stöttande, läsa böcker för sina barn, låta barnen läsa för dem och prata om det de läser, gå igenom bokstäver, diskutera texter, ge barnen chansen att uppleva olika typer av litteratur med både bilder och text och fråga lärarna efter litteraturtips. En av lärarna lägger tonvikten vid att: ”Föräldrarna bör motivera sina barn varje dag, så att de får fart i läsandet. Ju fortare de läser en text desto roligare blir det att läsa vidare i nya böcker”. Samma lärare anser också att det är viktigt att eleverna läser dagligen och att de får möta olika typer av texter. Hon låter sina elever låna böcker från skolan så att de kan läsa hemma och hon försöker att ge föräldrarna tips i hur de

ska göra för att motivera sina barn till att läsa. Hon försöker förmedla budskapet om att det är viktigt att utgå från barnens intressen.

En av lärarna berättar att de försöker visa till föräldrarna att elevernas liv utanför skolan är betydelsefullt och att föräldrarna ska känna att de är en del av skolan och säger: ”Tillsammans med föräldrarna kan vi hjälpa barnet att utvecklas”. Samma lärare pratar ofta med föräldrarna och försöker förmedla vilken signifikant del de har i barnens utveckling, inte minst i läsning. Hennes mål med detta är att göra föräldrarna mer delaktiga och skapa en positiv inställning till skolan. En annan viktig aspekt som hon framhåller för föräldrarna är att barns läsutveckling sker i olika takter. Barnen i en och samma klass kan ha kommit olika långt i sin läsutveckling. Hon strävar genom detta minska tendensen att föräldrarna jämför sina barn med andra och menar att: ”Alla barn lär sig i sin takt och det är inget fel om de har lärt sig olika mycket inför skolstarten”.

6. 4 Elevernas intresse och fria val

Lärarna menar att om en elev tycker att det är svårt att lära sig läsa är det viktigt att välja rätt nivå på litteraturen som de läser. Det behöver inte nödvändigtvis vara böcker utan det kan lika gärna vara en dagstidning eller en faktabok. De betonar vikten av att utgå från elevernas intressen och att de därigenom skall börja se läsning som något kul och spännande: ”Det spelar inte någon roll vad de läser så länge de läser. Läslusten är vårt viktigaste uppdrag”. Det viktiga är att hitta motivation på ett annat sätt om ett sätt inte fungerar. För att väcka elevernas intresse framhåller lärarna att det är viktigt att de försöker att motivera eleverna med olika typer av text som kan vara av intresse. Allt för att främja en inneboende motivation hos dem själva.

En av intervjuade lärarna menar att det inte bara handlar om att arbeta med böcker när man ska väcka elevernas intresse för att läsa. Läraren understryker att det lika gärna kan intresset smittas av på andra elever och påstår följande: ”Om en stor del av eleverna ser en text som intressant och spännande, så smittar entusiasmen av sig på andra eleverna. Det handlar om att hitta något tema som eleverna skulle finna intressant och arbeta vidare utifrån det”.

Dock menar en annan lärare att hennes elever snarare är mer intresserade av att arbeta i små grupper med olika uppgifter. Hon menar att det är svårt att hitta gemensamt intresse för alla och alla kan inte bli intresserade av djur eller rymden men det gäller att hitta situationer där de kan diskutera och samarbeta med varandra. Hon lägger vikten vid att elever känner gemenskapen, vilken i sig kan vara en faktor som väcker elevernas intresse till läsning och tycker att: ”Läraren menar att det också lockar hennes elever när de läser gemensamt, när de känner gemenskapen tillsammans och det de får utifrån en text tillsammans”.

6. 5 Elevernas erfarenheter som en viktig faktor i läsinlärningen

Alla de tre intervjuade lärarna arbetar med elever som har olika erfarenheter och måste därmed ge eleverna olika utmaningar utifrån deras läsnivå. Detta eftersom de kommer med olika erfarenheter av läsning.

En av lärarna tycker att elevernas intresse kan vara en typ av erfarenhet och menar om elever är intresserade av något, exempelvis fotboll då läser spontant böcker som handlar om detta. Om eleverna tycker att fotbollsböcker är intressanta innebär det i sin tur att de har erfarenheter av sådana böcker hemifrån. Samtliga lärare menar att dessa erfarenheter som eleverna tar med sig hemifrån är en otroligt viktig del i elevernas fortsatta motivation till att utveckla sin läsinlärning och påstår: ”Om någon har läst mycket för eleverna på förskolan eller hemma så blir de mer motiverade till att lära sig läsa i skolan. De lär sig snabbare att läsa än barn som inte har fått uppleva högläsning”.

En annan lärare fokuserar på att anpassa läsundervisningen individuellt utifrån elevernas olika förutsättningar och erfarenheter. Detta gör hon på följande sätt: hon ger eleverna olika utmaningar utifrån deras läsnivå och lägger vikten på att visa att böcker är något spännande. Hon använder sig av olika metoder och betonar att: ”Alla metoder passar inte alla elever därmed väljer jag metod utifrån den läsnivån som eleven befinner sig på”.

6. 6 Metoder och material vid läsinlärning

För att motivera elever till att läsa använder sig lärarna av olika ”läsböcker”. Dessa får stå framme så att de självmant kan komma och ta en bok att läsa och lärarna presenterar varje bok så att eleverna lockas att läsa den. De lägger stor vikt vid att böckerna skall vara lagom utmanande, varken för lätta eller för svåra att läsa. Det är även viktigt att eleverna finner bokens handling intressant och spännande för att därmed motiveras till fortsatt läsning.

Samtliga lärare har stor användning av Kiwi metoden och förklarar att Kiwi metoden i stora drag går ut på att eleverna läser samma bok tillsammans och utifrån den har någon form av genomgång. De tar upp betydelsen hos vissa ord eller leder en diskussion kring bilderna eller liknande. Enligt det innebär Kiwi metoden att eleverna diskuterar bilder samtidigt som de läser. Hon menar att elever tittar mycket på vad bilden säger. Förutom Kiwi metoden har lärarna en stor användning av Bornholmsmodellen (sk. ljudmetod) som de har beskrivit på liknande sätt. Dessutom arbetar de med helordsmetoden och ser på orden som en helhet. Detta i kombination med ljuden för att skapa en optimal inlärning. En av lärarna menar att de båda metoderna går hand i hand eftersom eleverna måste lära sig ordet *båt* som en helhet (ordbild) samtidigt som de måste känna till de olika delarna i ordet, det vill säga ljuden som i sin tur står för ett visst fonem.

Lärarna menar vidare att helordsmetodens syfte i det hela är att hjälpa eleverna att få i läsningen så att de inte sitter och ljudar sig igenom varje ord. Ljudningen är en bra början men vi skall ha som måla att slutligen frångå den och automatisera avkodningen. De framhåller att anledningen till att de kombinerar de båda metoderna är för att ge alla eleverna möjlighet att lära sig på det sätt som är lättast för dem att ta till sig. ”En del barn lär sig genom att ljuda sig fram och en del lär sig läsa genom att se orden som en helhet (ordbilder)”. Enligt läraren kan helordsmetoden göra att eleverna på ett tidigt stadium klarar av att läsa ut fullständiga meningar samt att de inte behöver stanna upp och ljuda ihop alla ord eftersom de har lärt sig många av dem utantill som ordbilder. Hon hävdar dock att båda metoderna är effektiva att använda vid läsinlärning.

En lärare skilde sig från de övriga i sitt metodval. Hon tillämpade nämligen LTG-metoden i sin läsundervisning. Även denna metod handlar i grunden om att utgå från varje barns individuella förmåga. Ett moment kan bestå i att barnen ritar bilder och skriver texter till dem. Målet är att det ska bli en liten berättelse. Åt vissa barn skriver läraren det de diktar och sedan får de försöka att fylla i vissa delar själva och menar att: ”Det är viktigt att barn är delaktiga i textens innehåll”. LTG- metoden är annorlunda mot de övriga i vissa aspekter men tillhör ändå de helordsinriktade teorierna”.

En av lärarna arbetar med alfabetet genom att gå igenom bokstav för bokstav genom att barnen får träna sig i att skriva bokstaven på ett A4 papper, barnet formar bokstaven med sin kropp, lär sig att ljuda bokstaven samt målar något associerat kring bokstaven. Eleverna får därtill även lyssna efter bokstaven i ord som har den i början, mitten eller slutet. De får därefter arbeta med olika övningar som bygger på att skriva/känna bokstaven på olika sätt; först i luften med fingret, därefter på bänken med fingret och sedan med penna och menar att: ”Eleverna får lära genom leken”.

För att eleverna skall kunna förstå vad ett fonem är, försöker hon bl.a göra olika ljud och hitta situationer där eleverna får höra olika ljud så att de känner igen dem och på så sätt underlättar sin läsinlärning. Hon går ofta med sina elever till skogen för att de ska kunna höra olika ljud; floden, vinden, fåglarna och andra djur och därigenom få en känsla för ljud, menar en av lärarna. Som material använder hon bokstavsböcker där eleverna får träna sig i att skriva bokstäverna, både stora och små, så fint de kan.

6. 7. Den fysiska och psykiska miljöns påverkan på läsinlärning

De flesta av lärarna delar uppfattningen om att klassrumsmiljön bör vara tyst och i lugn och ro för att vara optimal för läsinlärning. Däremot säger en lärare att en tyst klassrumsmiljö inte nödvändigtvis är önskvärt i hennes klassrum då hon strävar efter att ha en tillåtande miljö som inbjuder till diskussion, frågor och samarbete mellan eleverna . Hon anser även att det är viktigt att jobba med den sociala träningen för att därigenom skapa en bra grupp med en god social gemenskap. Hon betonar tryggheten som en viktig grund som främjar elevernas lärande och utveckling.

Alla tre lärare är dock överens om att det är viktigt att det finns många böcker med olika läsnivåer tillgängliga i klassrummet. Ett viktigt moment är datorn då eleverna med hjälp av den kan skriva sig till läsning och fokus ligger inte på skrivstilen eller stavningen då alla skriver med tangenterna. Denna metod utvecklades av Arne Trageton och kallas för Tragetonmetoden. Många lärare använder sig av olika delar från denna metod, samtidigt som den gör datorn till ett naturligt verktyg för lärande.

Samtliga lärare tycker att det ska finnas en läshörna med en soffa eller liknande där eleverna kan sitta och läsa i lugn och ro. Även bandspelare kan vara ett bra komplement till metoderna, den ger barnen både en visuell och auditiv bild av en text. Detta då barnen lyssnar på en saga eller berättelse samtidigt som de följer och ser de skrivna orden i boken.

Dessutom vill lärarna gärna att klassrummet skall vara utsmyckat med planscher, bilder på texter, ord och bokstäver. Framför allt skall klassrummet vara tillräckligt stort så att det finns plats för att arrangera denna motiverande läsinlärningsmiljö.

En av lärarna anser dock att dessa planscher kan ha en motsatt effekt och vara en påminnelse om att de måste prestera vissa saker och att de känner en oerhörd press inför detta. På det sättet kan elever tappa lusten innan bokstavsbearbetningen ens har påbörjats. Hon menar att om det finns för mycket på väggarna och kan eleverna uppleva det som distraherande, speciellt om de inte var med när allt detta sattes upp. Hon menar att den bästa lösningen är att "När man börjar med ettor behövs det ett rent klassrum så att eleverna och läraren tillsammans gör klassrummet till ett rum som alla trivs i".

7. DISKUSSION

I detta avsnitt diskuterar jag mitt resultat av studien och det jag kom fram till. Jag kommer i diskussionen återkoppla till min bakgrund och teoretiska utgångspunkter och mina tankar kommer att framföras. Vidare redogör jag för metoddiskussion och förslag på fortsatt forskning.

7. 1. 1 Meningsfullhet

Enligt Kullberg (2006) och insikterna jag tillägnat mig under intervjuerna kan uppfattas att det har väldigt stor betydelse hur vi som lärare inleder läsinlärningen i skolan. Läraren skall enligt de ovan nämnda källorna, redogöra meningen med den kunskap eleverna skall tillägna sig. I Läroplanen (Lpo94) som tas upp i arbetet och de intervjuade lärarna pekar på vikten av en läsinlärning som är meningsfull för eleverna (s.5). Värde hos en uppgift oavsett om vi är vuxna eller barn är mycket högre om den har en mening och genomförs så mycket bättre än om den inte hade det. Bhola (1994) betonar vikten av funktionell läs- och skrivkunnighet som är avgörande för att individer ska kunna delta i alla de aktiviteter i samhället där läs- och skrivkunnighet fordras (s.29). Vardagen är fylld av situationer som kräver läs- och skrivkunnighet och det är lärarens roll att öka elevers medvetenhet om dessa krav som samhället har. Det är även viktigt att visa på olika situationer där de inte klarar sig utan dessa grundläggande kunskaper. Att lärare förklarar skriftspråkets kommunikativa aspekt kan också vara ett sätt att stimulera elevernas motivation till att läsa. Lärare ska också tänka på att ha meningsfulla aktiviteter som är förankrade i verkligheten och skapa delaktighet bland eleverna så att de förstår meningen med läsinlärningen. När lärare skall motivera syftet med en uppgift är bra att utgå från följande frågor; Hur kommer eleven att förstå uppgiften? Är målet med uppgiften viktig för eleven? Ser eleven en vinst med denna kunskapsutveckling?

7. 1. 2 Intresse

Att använda sig av elevernas intresse kan vara ett sätt att motivera dem. Jag håller med lärarna när de menar att eleverna kan lika gärna läsa böcker om fotboll eller annat de är intresserade av, huvudsaken är att de läser och vill läsa. Enligt Säljö (2005) skall läraren arbeta för att väcka

elevernas läslust och bibehålla den. Detta är möjligt så länge lärarna utgår ifrån elevernas intresse och deras förutsättningar.

För att elever skall kunna utvecklas i läsinläringen krävs det att de får utmaningar samtidigt som det är viktigt att de får mycket stöttning såväl hemifrån som i skolan hävdar Kullberg (2006). Detta gör i sin tur att deras självtillit ökar och de vill och vågar ta sig an större utmaningar. När barn vågar ta dessa utmaningar skapas en glädje över att veta att de klarar av vissa moment och därmed blir inläringen lättare då eleven känner att de kan något. Om barnet däremot uppfattar den nya informationen som svår kan eleven tappa motivationen att lära sig. I intervjuerna tar lärarna upp detta och menar att vi bör introducera böcker som ligger på olika läsnivåer och på detta sätt skapa intresse och även utmana eleverna till att våga läsa böcker på en svårare nivå. Respondenterna menar vidare att vi bör ta i hänsyn att inte ge för svåra utmaningar eller för svåra läs böcker initieilt på grund av att elever kan tappa intresset för läsning. Vikten av att locka fram ett intresse hos eleven och behålla den betonar även Kullberg (2006). Först när eleverna känner sig säkra i det de gör är det möjligt att föreslå en högre nivå, gör vi detta i ett för tidigt skede riskerar vi att eleverna tappar intresset för läsningen.

Det som lärarna inte har omnämnt och som jag anser är viktigt är att vi som lärare skall vara noga med att inte sätta upp orealistiska mål inför läsinläringen. Vi bör satsa mer på kortsiktiga mål och inte fastna i de långsiktiga då vägen dit är längre för vissa elever än andra. Om en lärare ställer för stora krav på eleven kan denne känna att det är svårt att leva upp till lärarens förväntningar. Detta kan i sin tur ha en dålig påverkan på elevens motivation till att lära sig läsa. Därför tycker jag att lärare skall sätta kortsiktiga mål inför eleven så att eleven kan uppleva känslan av att han/hon har klarat av ett visst mål och på det viset kan eleven få motivation att klara av nästa mål.

7. 1. 3 Erfarenheter

Enligt Lindö (2002) kan elever tillägna sig nya kunskaper bara om de kan koppla den nya kunskapen till sina tidigare erfarenheter. På grund av att eleverna får olika erfarenheter genom livet behöver lärarna en repertoar av olika metoder hävdar Carlgren & Marton (2001, s.119). På grund av just detta att elever kommer i skolan med olika erfarenheter av läsning behöver lärarna använda olika metoder för att varje elev får möjlighet att koppla sina erfarenheter av läsning och utveckla den vidare. Lindö (2002) påstår att lärarna ska vara medvetna om elevers många kunskaper och tidigare erfarenheter. Det som jag tycker är viktigt och som lärarna inte har tagit upp är vikten av att lärare ska ta reda på var elever befinner sig i läsutvecklingen innan de börjar med bokstavsbearbetning.

Jag tycker att bara genom att lärare ser var eleverna befinner sig i läsutvecklingen kan de handledas på rätt sätt. Utgår man från eleven som Dewey (Forsell, 2005 s.98) menar att man ska göra så är läraren en handledare och inte den som styr. Eleverna får själva möta hinder som klaras av för att sedan självmant gå vidare. Att kunna handleda alla barn på ett sätt som passar dem och utifrån deras nuvarande kunskaps nivå är vad jag anser att lärarens roll handlar om.

Härigenom är lärandet erfarenhetsbaserat och eleverna är enligt litteraturen naturligt inriktade på att lära sig. Lärare ska handleda elever på så sätt att elever får möjligheter att utveckla sitt

lärande med utgångspunkter i deras erfarenheter. Elever ska även känna att deras intressen och funderingar spelar roll. Det är av stor vikt på individen eftersom människan formas av de erfarenheter som omvärld ger. Det är också viktigt att man som lärare är medveten om betydelsen av att stödja barns utvecklande av en positiv lässjälvbild så att de behåller lusten och viljan att läsa.

7. 1. 4 Metoder

De lärarna som jag har intervjuat har liknande syn på läsinlärningen. De har användning av samma metoder och poängterar att om en metod fungerar på en elev behöver det inte innebära att den fungerar på en annan. Kullberg (2006) poängterar att alla elever inte motiveras på samma sätt och att lärare alltid ska utgå ifrån elevernas förutsättningar. Det är förståeligt att olika metoder ska användas i läsinlärningen därför att barn kommer i skolan med olika erfarenheter av läsning. Därför är användning av olika metoder är avgörande för att lärare ska kunna motivera så många elever som möjligt till att lära sig läsa.

Lindö (2002) sammanfattar att Dewey och Vygotskij förespråkar holistiskt syn på lärande (s.19-20). Användningen av detta synsätt på lärande kan fångas elevernas intresse för läsinlärning där eleverna kan samtidigt vara delaktiga i sitt lärande. Vikten av att barnen får använda sig av många olika uttrycksmedel, bild, kroppen, sinnena, olika material, metoder när de arbetar med skriftspråket betonar både Kullberg (2006) och lärarna. Jag delar deras uppfattning att elevernas texter, det de läser, skriver, delaktighet i arbeten, grupparbete där de känner gemenskap kan bidra till ökad motivation hos elever.

7. 1. 5 Klassrumsmiljö

Utifrån intervjuer med lärarna kan uppfattas att två av lärarna vill ha lugn och ro i klassrummet medan en av dem inte strävar efter ett tyst klassrumsklimat utan vill att det inbjuder till diskussion. Min uppfattning är att det är viktigt med en lugn miljö. Detta eftersom barn lär sig på olika sätt och de som lär bättre individuellt vill inte bli störda av andra elevers diskussioner. Detta är viktigt att som lärare ha dessa elever i åtanke när man planerar en verksamhet. Jag delar dock även den sociokulturella teorins syn på lärande i ett samspel med andra som Claesson (2002), Dewey och Vygotskij (Forsell, 2005) förespråkar. Detta i sin tur förutsätter en dialog mellan eleverna som innebär att klassrumsmiljön inte kan vara lugn. För att en lärare skall kunna anpassa undervisningen till både de elever som behöver en lugnare miljö och elever som lär i samspel med andra, är det viktigt att den fysiska klassrumsmiljön möjliggör båda dessa arbetssätt. När det gäller den fysiska klassrumsmiljön delar jag uppfattningen med lärarna om att det är viktigt att ha ett tillräckligt stort utrymme i klassrummet så att alla elever kan röra sig fritt och att det finns plats för; en läshörna, en plats där de kan leka, att det finns utrymme att arrangera sin egna lärandemiljö osv. Förutom miljön är även materialvalet av stor vikt, det bör finnas mycket material som är anpassat efter varje barns behov, tex olika grader av läseböcker.

Hur elever ska se på sin fysiska klassrumsmiljö hänger mycket ihop med klassrummets psykiska lärandemiljö. Därför är det viktigt att lärare har ett positivt förhållningssätt som är enligt Kullberg (2006) förutsättning för en bra lärande miljö (s.215). Det vill säga att om

läraren har en positiv inställning till bokstäver och läsning och har tillit till elevernas inlärningsförmåga, så kommer detta att smitta av sig på eleverna. Detta leder förhoppningsvis till att de inte ser på bokstäver som något som ger en känsla av prestationsångest utan snarare något de blir nyfikna på och som därmed kan öka deras motivation till läsning.

Lärarna nämner att de använder bandspelare och dator i undervisningen och jag anser likt dem att den säkerligen kan öka variationen och vara ett hjälpmedel i att möta varje barns enskilda behov. Nackdelen med datorn kan vara att det tar mycket längre tid för barnen att skriva på den, då de förmodligen inte behärskar bokstävernas placering på tangentbordet ännu. Detta skall inte tolkas som att datorn endast har negativa aspekter. Det finns många fördelar med att arbeta med den. Genom datorn kan eleverna t. ex lära sig bokstäverna och hur de sätts samman till olika ord. De lär sig ord som ordbilder och fokuserar helt på läsningen istället för att känna press att klara både läsning och skrivning. Det viktigaste i början är att de tycker det är roligt att skriva och därför tror jag inte att lärare ska trotsa med att alla ska skriva på papper i början. Får man som elev en positiv inställning, blir man säkerligen mer öppen för eventuella förändringar.

Lärarna lägger inte så stor vikt på den psykiska klasrumsmiljö som litteraturen gör och jag tycker liksom litteraturen, att den goda psykiska lärandemiljön är en av de viktigaste förutsättningarna för att inläring skall kunna ske. Varje lärare bör därmed känna till hur oerhört viktigt det är för elevernas självkänsla att de känner sig sedda och accepterade för den de är. På så sätt tycker jag att man skapar en trygg miljö, och i och med detta så skapas även förutsättningarna för en bra lärandemiljö.

Forskarna Kullberg (2006), Pramling & Sheridan (1999) samt Allard & Sundblad (1992 & 1995) påstår att en bra psykisk miljö gynnar elevernas läsutveckling. Det är även viktigt att skapa ett klimat i klassen där alla känner att inga frågor är dumma frågor utan allt har ett kunskapsvärde. Läraren ska arbeta på så sätt att eleverna förstår att det finns ett lärorikt syfte med frågor. Frågorna ökar kunskapen, både för den som frågar och för den som försöker att lära ut något, är det flera som lyssnar lär de sig också av svaret. Om eleverna ser dialogen som ett redskap till kunskap tror jag att det blir lättare för dem att ta sig tiden att lyssna på sina klasskamrater och därigenom utöka sitt eget lärande.

7. 1. 6 Föräldrarnas roll

Lärarna lägger stor vikt vid föräldrarnas engagemang i elevernas läsinläring. Jag instämmer i att föräldrarna bör samarbeta med lärarna för att tillsammans hjälpa barnet att skapa ett intresse för läsning. En av lärarna menar att det finns elever som läser väldigt bra och som är självmotiverande och detta förklarar hon med just uppmuntran hemifrån. Att de eleverna har kommit långt i sin läsutveckling kan även beror på att deras föräldrar och andra personer i barnens omgivning agerar som goda förebilder i fråga om läsning. Barnen ser ju ofta den vuxne som sin förebild och som någon de vill efterlikna. Jag anser också likt lärarna att föräldrarna därför bör läsa böcker för sina barn, att barn ska läsa för sina föräldrar och ha möjlighet att prata om texten, ge barnen chansen att uppleva böcker med både bilder och text samt fråga efter tips från lärarna. Lärarna poängterar även vikten av att barnets hem innehåller en stor

variation av litteratur vilken man tillämpar på ovanstående sätt. Alla dessa aspekter gynnar elevens motivation till läsning menar intervjuade lärarna.

En annan aspekt som jag finner viktig är att lärarna informerar föräldrarna om hur de arbetar med bokstavsinläringen och därigenom peka på vikten att inte pressa sina barn genom att jämföra dem/sig med andra. En press av detta slag kan ha konsekvenser i form av att barnet ser sig själv som mindrevärdig. Det kan vidare leda till att barnet får dålig självkänsla, något som författaren Kullberg (2006) betonar är avgörande för barnens framtida utveckling. Att föräldrar är stöttande, visar intresse för sina barns skolgång och ger uppmuntran är den bästa grunden för att eleverna skall få en bra självkänsla som vidare kan leda till att de får bra förutsättningar för ett livslångt lärande.

7. 1. 7 Sammanfattning

Sammanfattningsvis tror jag att barn lär sig som bäst då innehållet i undervisningen känns meningsfullt och relevant. Läraren bör utnyttja barnens förkunskaper som har med sig vid skolstarten och därifrån handleda dem vidare mot att bli läs och skrivkunniga. Läraren bör vidare vara noggrann med att gå varsamt fram i den inledande läs och skrivfasen för att inte avskräcka eleverna med olika regler och principer. Istället bör fokus ligga på uppmuntran och på att få eleverna att självmant vilja läsa böcker. Läraren bör även förse barnen med bra och intressant litteratur som ligger nära deras läsnivå och ge dem lämpliga utmaningar utefter vägen. Jag tror nämligen att den mest effektfulla skriftspråkliga utvecklingen sker då barnen självmant vill läsa. En sammanfattning av min kunskapssyn blir därmed meningsfullhet, samspel och intresse.

7. 2 Metoddiskussion

Jag ansåg att intervjuer lämpade sig bäst för studien eftersom jag på detta sätt lättast kunde få svar på mina frågor. Trost (1993) betonar fördelarna med kvalitativa intervjuer och menar att kvalitativa intervjuer utmärks bl.a av att man ställer enkla och raka frågor och därigenom får komplexa och innehållsrika svar. Med intervjuer som undersöknings metod kunde jag få en insyn i hur komplext ämnet är och samtidigt vara nöjd med perspektivet som jag fick.

Jag valde att intervju tre lärare från två olika skolor. Två av lärarna var kända för mig sen tidigare, då jag har haft min verksamhetsförlagda utbildning hos dem. Den tredje läraren var inte känd för mig sen tidigare. Fördelen med att intervju de två lärarna som jag kände sen innan, var att de troligtvis kände sig mer avslappnade under intervjun vilket är viktigt för respondenternas tillförlitlighet. Samtidigt såg jag det som en fördel att intervju en lärare som jag inte kände sen tidigare även om det tog tid att skapa en trygg miljö. På detta sätt kunde tillförlitligheten ha ökat mellan mig och den sistnämnda.

För att få ett bredare perspektiv på min studie har jag försökt att välja lärare med varierande yrkeserfarenheter, inriktningar och kunskaper. Respondenternas ålder varierar inte nämnvärt och alla intervjuade är kvinnliga lärare som är verksamma i grundskolan. Jag är medveten om att det hade varit bättre om inte alla hade varit kvinnor och om det hade varit större skillnad i respondenternas ålder. Men jag ser ändå deras ibland skilda åsikter som en variabel.

Jag tycker att reliabiliteten är stor i min studie eftersom intervjufrågorna har haft sin grund i syftet och i huvudfrågeställningarna. Dessutom har jag använt bandspelare och spelat in alla intervjuer som också visar att reliabiliteten är hög. Kvale (2007) menar också att användning av bandspelare eller MP3 ökar reliabiliteten. Detta för att de möjliggör att den som intervjuade kan se över och lyssna på alla svar igen. Användandet av bandspelare fann jag som en stor fördel för att då jag kunde hålla mig fri från tolkningar av respondenternas svar och fokusera på frågorna. Efter genomförda intervjuer lyssnade jag igenom alla inspelade intervjuer, transkriberade dem och sammanfattade varje intervju enskilt. Enligt Stukat (2005) finns det inga fasta regler för hur data ska analyseras och bearbetas för den kvalitativa arbetsgången. För att ringa in undersöknings området letade jag efter relevant information i litteraturen. Utifrån detta skedde ett bortfall då vissa av böckerna saknade relevans för undersökningen.

Tanken med generaliserbarhet är i vilken grad resultaten kan generaliseras och för vem det gäller (Stukat 2005). I studien har jag använt mig av tre verksamma lärare och de är för få till antalet för att resultatet skall kunna generaliseras. Därmed har jag frångått detta i min bearbetning av materialet.

7. 3 Fortsatt forskning

Efter att jag hade intervjuat lärarna väcktes intresse hos mig hur jag skulle kunna forska vidare inom ämnet läsinlärning. Jag skulle kunna göra en djupare studie av metoder som lärarna använder i början av läsinlärningen. Ett annat exempel på undersökningen skulle kunna vara att göra en undersökning om hur lärare arbetar med läsinlärning med elever som kommer i skolan utan kunskaper i svenska språket. De skulle vara intressant att studera hur lärare anser att de eleverna lär sig tala, läsa och skriva på svenska. Ytterligare ett förslag till fortsatt forskning är att inrikta sig på motivation inom matematik.

Litteraturlista

Allard, Birgitta, Rudqvist, Margret & Sundlblad, Bo (2001). *Nya Lusboken. En bok om Läsutveckling*. Stockholm: Bonnier Utbildning.

Alleklev Birgitta & Lindvall Lisabeth (2000). *Listiga räven- läsinlärning genom skönlitteratur*. Stockholm.

Bhola, H.S (1994). *A Source Book for literacy Work. Perspectives from the Grassroots*. London: Jessica Kingsley Publishers/UNESCO Publishing

Carlgren, Ingrid & Marton, Ference. (2001). *Lärare av imorgon*. Kristianstad: Lärarförbundets förlag.

Claesson, Silwa (2002). *Spår av teorier i praktiken*. Lund: Studentlitteratur.

Dahlgren, Gösta, Gustafsson, Karin, Mellgren, Elisabeth, Olsson, Lars-Erik (2006). *Barn upptäcker skriftspråket*. Stockholm: Liber.

Dewey, John (1916). *Demokrati och utbildning* (svensk översättning, 1999). Göteborg: Daidalos.

Elbro, Carsten (2004). *Läsning och läsundervisning*. Stockholm: Liber.

Esaisson, Peter, Giljam, Mikael, Henrik Oscarsson, Lena Wängnerud (2007). *Metodpraktikan. Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Stockholm: Norstedts.

Folkesson, Lena., Lendahls Rosendahl, Birgit., Längsjö, Eva & Rönnerman, Karin. (2004). *Perspektiv på skolutveckling*. Lund: Studentlitteratur.

Forsell, Anna (2005). *Boken om pedagogerna*. Stockholm: Liber:AB.

Imsen Gunn (1997). *Lärarens värld*. Lund: Studentlitteratur.

Johansson, Bo & Svedner (2001). *Examensarbetet i lärarutbildningen. Undersökningsmetoder och språklig utformning*. Uppsala: Kunskapsförlaget.

Kullberg, Birgitta (2006). *Boken om att lära sig läsa och skriva*. Solna: Ekelunds.

Kullberg, Birgitta (2006). *Emergent Literacy. Sextons svenska forskares tankar om barns skriftspråkslärande*. Göteborg: Göteborgs Universitet.

Kvale, Steinar (1997) *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.

Lindö, Rigmor (2002). *Det gränslösa språkrummet*. Lund: Studentlitteratur

Lindö, Rigmor (2005). *Den meningsfulla språkväven: om textsamtalens och den gemmensamma litteraturläsningens möjligheter*. Lund: Studentlitteratur.

Lundberg, Ingvar & Katarina Herrlin (2003). *God läsutveckling*. Stockholm: Natur och kultur.

Nationalencyklopedin. (1994). Höganäs: Bra böcker.

Pramling Samuelsson, Ingrid & Sheridan, Sonja (1999). *Lärandes grogrund*. Lund: Studentlitteratur.

Rasmussen, Hangård, Torben (1993). *Den vilda leken*. Lund: Studentlitteratur.

Stukat, Staffan (2005). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.

Säljö, Roger (2005). *Lärande i praktiken*. Stockholm: Norstedts akademiska förlag

Skolverket (Lpo 94). *Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklass och fritidshemmet*. Stockholm.

Skolverket (2007). *PIRLS 2006 Läsförmågan hos elever i årskurs 4- i Sverige och i världen*. Stockholm: Fritzes

Skolverket (2000) *Kursplanen i svenska språket* med kommentarer vad skolan ska sträva efter i undervisningen i svenska språket samt kommentarer till mål som eleven ska ha uppnått i slutet av tredje skolåret.

Trost Jan, (1994). *Kvalitativa intervjuer*. Lund: Studentlitteratur

Vetenskapsrådet (2002) *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Utgiven av vetenskapsrådet w.w.w.vr.se (Hämtad 2010-05-02).

Skolverket (2006) *Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet* (Lpo 94) <http://www.skolverket.se/publikationer?id=1069> (Hämtad 2010-05-14).

Bilagor

Bilaga 1

Missivbrev

Jag läser min nästsista termin på Lärarprogrammet vid Göteborgs universitet. Som ett avslut på min utbildning ska jag göra en empirisk undersökning som ska resultera i ett examensarbete. Jag tycker att jag kommer att ha nytta av detta i framtiden i mitt kommande roll som yrkeslärare.

Syftet med undersökningen är att få kunskap om hur lärarna anser att de motiverar sina elever till att lära sig läsa.

Jag har tillfrågat flera verksamma lärare på olika skolor. Intervjun kommer att ta cirka en timme. Ditt deltagande är frivilligt och du som respondent kan avböja eller att inte svara på alla frågor under intervjun. Den information som du ger oss kommer endast att användas som material i mitt examensarbete. Informationen kommer därmed inte att användas i ett annat syfte. Du får givetvis få ta del av studie om det är så du vill. I arbetet kommer alla namn på respondenter och skolor vara påhittade vilket betyder att du kommer att bli anonym.

Du är välkommen att ta kontakt med mig om du får några funderingar angående studien.

Men vänliga hälsningar
Amra Durmic

Bilaga2

Intervjufrågor:

1. Berätta vad det innebär att en elev har motivation att lära sig läsa?
2. Vad anser du gör eleverna motiverade till att läsa?
3. Beskriv din roll för hur eleverna lär sig läsa?
4. Berätta på vilket sätt du anser att elevernas erfarenheter kan bidra till deras motivation att lära sig läsa?
5. Ge exempel på hur du arbetar med elever med olika erfarenheter av läsning?
6. Berätta vilka pedagogiska metoder och material du använder dig av?
7. Hur får du nya tankar och idéer kring läs inlärningsmetoder som motiverar eleverna att vilja lära sig läsa?
8. Beskriv hur du anser att ett motiverande klassrum för läs inläring ska se ut?
9. Kan du ge exempel på hur du jobbar med en elev som är omotiverad att lära sig läsa?
10. Berätta hur föräldrarna kan motivera eleverna i läs inläringen?
11. Kan du ge exempel på det bästa sättet att motivera alla eleverna till att lära sig läsa?